

Kena Upaniṣad

český překlad a úvod CC-BY-SA: bh. Jan Mareš, 2013

Tato *Upaniṣad* je pojmenována po prvním slově: *kena* (kým?). Je také známa pod jménem *Tālavakāra*, podle *Brāhmaṇy* ze *Sāma Vedy*, ke které patří.

Má čtyři kapitoly, první dvě veršované a druhé dvě v próze, celkem 34 veršů a krátkých odstavců prózy.

Nejvyšší (*Brahman*) je vyjeven jako inspirátor a vládce všech funkcí mysli, smyslů a dévů. Zjevuje se a jedná ve prospěch individuálních osob.

Souhrn kapitol

1. *Brahman* je neznámý mysli a poznávacím smyslům. Získávají přístup k poznání skrze *Brahman*. Skutečné poznání je poznání *Brahmanu*, ne toho, co vidíme v tomto dočasném světě.
2. *Brahman* lze poznat jen částečně. Ten, kdo si myslí, že zná *Brahman* plně, ten Jej nezná, zatímco ten, kdo uznává, že *Brahman* plně nezná, o *Brahmanu* ve skutečnosti něco ví.
3. Příběh o *Brahmanu*, který se dévům zjevil jako *yakṣa* a ukázal jim, že v Jeho přítomnosti jsou bezmocní.
4. Největší z dévů jsou ti, kteří Jej poznali jako první. Ti, kdo znají *Brahman*, dosáhnou skutečného štěstí ve věčném duchovním světě.

hariḥ om. āpyāyantu mamāṅgāni vāk prāṇas cakṣuḥ śrotram atho balam indriyāṇi ca sarvāṇi. sarvaṃ brahmopaniṣadaṃ māhaṃ brahma nirākuryāṃ. mā mā brahma nirākarot. anirākaraṇam astu. anirākaraṇaṃ me 'stu. tad-ātmani nirate ya upaniṣatsu dharmās te mayi santu. te mayi santu. om śāntiḥ śāntiḥ śāntiḥ.

(*śānti mantra* *Sāma Vedy*:) Hari om. Ó Pane Hari, ó Nejvyšší Osobnosti Božství, modlím se, aby Tvojí milostí zesílily mé údy, slova, *prāṇa*, oči, uši, tělesná síla a všechny smysly. Modlím se, abych nikdy neopustil Nejvyššího Pána, Osobnost Božství, jehož popisují *Upaniṣady* a jenž je zdrojem všeho existujícího. Modlím se, aby Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, nikdy neopustil mě. Modlím se, abych nikdy neopustil Jeho. Modlím se, aby nikdy neopustil mě. Modlím se, aby ve mně byly vždy přítomné pravdy *Upaniṣad*. Modlím se, aby ve mně byly vždy přítomné pravdy *Upaniṣad*. Om. Mír. Mír. Mír.

1.1

om keneṣitaṃ patati preṣitaṃ manaḥ
kena prāṇaḥ prathamāḥ praiti yuktaḥ
keneṣitā vācam imāṃ vadanti
cakṣuḥ śrotraṃ ka u devo yunakti

(Žák:) Na čí přání se mysl vydává vstříc předmětům? Na čí pokyn se pohybuje prāṇa? Na čí přání pronášíme tato slova? Který déva řídí oko a ucho?

1.2

śrotṛasya śrotṛaṃ manaso mano yad
vāco ha vācaṃ sa u prāṇasya prāṇaḥ
cakṣuṣaś cakṣur atimucya dhīrāḥ
pretyāsmāl lokād amṛtā bhavanti

(Učitel:) Je to ucho ucha, mysl myslí, řeč řeči, prāṇa prāṇy a oko oka. Když jsou moudří osvobozeni (z područí smyslů), po odchodu z tohoto světa se stávají nesmrtelnými.

1.3

na tatra cakṣur gacchati na vāg gacchati no manaḥ
na vidmo na vijānīmo yathaitad anuśiṣyād
anyad eva tad veditād atho aviditād adhi
iti śuśrūma pūrveṣāṃ ye nas tad vyācacakṣire

Nejde tam oko, řeč ani mysl. Nevíme, nechápeme, jak o tom může někdo učit. Liší se to od známého, přesahuje to i neznámé. To jsme slyšeli od předků (či dávných mudrců), kteří nám to vysvětlili.

1.4

yad vācānabhyuditaṃ
yena vāg abhyudyate
tad eva brahma tvaṃ viddhi
nedaṃ yad idam upāsate

To, co není vyjádřeno řečí, ale to, čím se vyjadřuje řeč, věz, že to jediné je Brahman, ne to, co lidé uctívají zde.

1.5

yan manasā na manute
yenāhur mano matam
tad eva brahma tvaṃ viddhi
nedaṃ yad idam upāsate

To, co není myšleno myslí, ale to, čím, jak říkají, myslí mysl, věz, že to jediné je Brahman, ne to, co lidé uctívají zde.

1.6

yac cakṣuṣā na paśyate
yena cakṣūṃṣi paśyati
tad eva brahma tvaṃ viddhi
nedaṃ yad idam upāsate

To, co není viděno okem, ale to, čím vidí oko, věz, že to jediné je Brahman, ne to, co lidé uctívají zde.

1.7

yac chrotreṇa na śṛṇoti
yena śrotam idaṃ śrutam
tad eva brahma tvaṃ viddhi
nedaṃ yad idam upāsate

To, co není slyšeno uchem, ale to, čím slyší ucho, věz, že to jediné je Brahman, ne to, co lidé uctívají zde.

1.8

yat prāṇena na prāṇiti
yena prāṇaḥ praṇīyate
tad eva brahma tvaṃ viddhi
nedaṃ yad idam upāsate

To, co není dýcháno prāṇou, ale to, čím dýchá prāṇa, věz, že to jediné je Brahman, ne to, co lidé uctívají zde.

2.1

yadi manyase su-vedeti dabharam evāpi
nūnaṃ tvaṃ vettha brahmaṇo rūpam
yad asya tvaṃ yad asya ca deveṣv atha nu
mīmāṃsyam eva te manye viditam

(Učitel:) Jestli si myslíš, že to dobře znáš, pak to jistě znáš jen nepatrně. Měl by tedy zkoumat to, co se týká tebe a dévů.

2.2

nāhaṃ manye su-vedeti
no na vedeti veda ca
yo nas tad veda tad veda
no na vedeti veda ca

(Žák:) Nemyslím si, že to dobře znám, ani si nemyslím, že to neznám. Ti z nás, kdo toto znají, ti to (Brahman) znají, nikoliv ti, kdo si myslí, že to neznají.

2.3

yasyāmataṃ tasya mataṃ
mataṃ yasya na veda saḥ
avijñātaṃ vijñātāṃ
vijñātam avijñātāṃ

Ten, kdo o tom nerozmýšlí, ten na to myslí. Ten, který o tom rozmýšlí, ten to nezná. Nerozumějí tomu ti, kdo tomu (údajně) rozumějí, ale rozumějí tomu ti, kdo tomu (údajně) nerozumějí.

2.4

pratibodha-viditaṃ matam
amṛtatvaṃ hi vindate
ātmanā vindate vīryaṃ
vidyayā vindate 'mṛtam

Je-li to poznáno probuzením, je to poznáno správně, neboť potom dosáhneme nesmrtelnosti. Pomocí Já získáme sílu, poznáním získáme nesmrtelnost.

2.5

iha ced aveditha satyam asti
na ced ihāvedīn mahati vinaṣṭiḥ
bhūteṣu bhūteṣu vicitya dhīrāḥ
pretyāsmāl lokād amṛtā bhavanti

Pokud to zde někdo pozná, nastává pravda (ukončení samsāry). Pokud to zde někdo nepozná, nastává velká zkáza (nová zrození). Moudří, kteří toto (Já) vnímají ve všech bytostech, se po odchodu z tohoto světa stávají nesmrtelnými.

3.1

brahma ha devebhyo vijigye tasya ha brahmaṇo vijaye devā amahīyanta.
ta aikṣantāsmākam evāyaṃ vijayo 'smākam evāyaṃ mahimeti.

Brahman získal vítězství pro dévy. Dévové se tímto vítězstvím Brahmanu pyšnilí a mysleli si: toto vítězství je naše, tato sláva je naše.

3.2

tad dhaiṣāṃ vijajñau tebhyo ha prādurbabhūva ta na vyajānata kim idaṃ yakṣam iti.

Brahman to poznal a zjevil se jim. Oni jej ale nepoznali a řekli: Co je to za yakṣu?

3.3

te 'gnim abruvañ jāta-veda etad vijānihi kim etad yakṣam iti tatheti.

Řekli Agnimu: Jātavedasi, zjisti, co je to za yakṣu. Budiž, řekl.

3.4

tad abhyadravat tam abhyavadat ko 'sity agnir vā aham asmīty abravij jāta-vedā vā aham asmīti.

Spěchal k němu a Brahman mu řekl: Kdo jsi? On odpověděl: Jsem Agni, jsem Jātavedā.

3.5

tasmimś tvayi kiṁ vīryam ity apīdaṁ sarvaṁ daheyaṁ yad idaṁ pṛthivyām iti.

(Brahman řekl:) Jakou máš moc? (Agni odpověděl:) Mohu spálit vše, co je na Zemi.

3.6

tasmai tṛṇaṁ nidadhāv etad daheti tad upa preyāya sarva-javena tan na śaśāka dagdhuṁ sa tata eva nivavṛte naitad aśakaṁ vijñātuṁ yad etad yakṣam iti.

Brahman před něho položil stéblo a řekl: Spal je. Agni se k němu přiblížil s veškerou svou silou, ale spálit je nedokázal. Pak se vrátil a řekl: Nedokázal jsem zjistit, co je ten yakṣa zač.

3.7

atha vāyum abruvan vāyav etad vijānīhi kim etad yakṣam iti tatheti.

Potom řekli Vāyuovi: Vāyu, zjisti, co je to za yakṣu. Budiž, řekl.

3.8

tad abhyadravat tam bhyavadat ko sīti vāyur vā aha asmīty abravīn mātariśvā vā aham asmīti.

Spěchal k němu a Brahman mu řekl: Kdo jsi? On odpověděl: Jsem Vāyu, jsem Mātariśvā.

3.9

tasmimś tvayi kiṁ vīryam ity apīdaṁ sarvaṁ ādadiya yad idaṁ pṛthivyām iti.

(Brahman řekl:) Jakou máš moc? (Vāyu odpověděl:) Mohu se zmocnit všeho, co je na Zemi.

3.10

tasmai tṛṇaṁ nidadhāv etad ādatsveti tad upa preyāya sarva-javena tan na śaśākādātuṁ sa tata eva nivavṛte naitad aśakaṁ vijñātuṁ yad etad yakṣam iti.

Brahman před něho položil stéblo a řekl: Zmocni se ho. Vāyu se k němu přiblížil s veškerou svou silou, ale zmocnit se ho nedokázal. Pak se vrátil a řekl: Nedokázal jsem zjistit, co je ten yakṣa zač.

3.11

athendram abruvan maghavann etad vijānīhi kim etad yakṣam iti. tatheti tad abhyadravat tasmāt tīrodadadhe.

Potom řekli Indrovi: Maghavane, zjisti, co je to za yakṣu. Budiž, řekl. Vydal se k němu, ale on zmizel.

3.12

sa tasminn evākāṣe striyam ājagāma bahu-śobhamānām umāṁ haimavatīm tām hovāca kim etad yakṣam iti.

Na tom samém místě (v éteru) potkal překrásnou ženu, Umu, dceru Himavāna. Zeptal se jí: Kdo je ten yakṣa?

4.1

sā brahmeti hovāca brahmaṇo vā etad-vijaye mahīyadhvam iti tato haiva vidāṁ cakāra brahmeti.

Odpověděla: Je to Brahman. To díky Jeho vítězství jste se stali slavnými. Pak věděl, že to byl Brahman.

4.2

tasmād vā ete devā atitarām ivānyān devān yad agnir vāyur indras tena hy enan nediṣṭhaṁ paspr̥śus te hy etat prathamam vidāṁ cakāra brahmeti.

Proto jsou tito dévové – Agni, Vāyu a Indra – nadřazeni ostatním dévům, neboť se k němu dostali nejbližší a nejdříve poznali, že je to Brahman.

4.3

tasmād vā indro 'titarām ivānyaṇ devān sa hy enan nediṣṭhaṁ pasparśa sa hy enat prathamam vidāṁ cakāra brahmeti.

Proto Indra převyšuje ostatní dévy, neboť se k němu dostal nejbližší a jako první poznal, že je to Brahman.

4.4

tasyaiṣa ādeśo yad etad viyuto vyadyutadā itinnyamimiṣadā ity adhidaivatam.

Toto je učení Brahmanu týkající se dévů (adhidaiva): Je jako blesk, který vyšlehne a opět zmizí, nebo jako mžiknutí oka.

4.5

athādhyātmaṁ yad etad gacchatīva ca mano 'nena caitad upasmaraty abhīkṣṇaṁ saṅkalpaḥ.

Toto je učení Brahmanu týkající se těla (adhyātma): Je tím, k němuž se pohybuje mysl a díky němuž vůle neustále vzpomíná.

4.6

taddha tad-vanaṁ nāma tad-vanam ity upāsitavyaṁ sa ya etad evaṁ vedābhi hainaṁ sarvāṇi bhūtāni saṁvāñchanti.

Tento Brahman se nazývá Tadvana, pod tímto jménem Tadvana se o Něm má medítovat. Všechny bytosti, které to vědí, po Něm touží.

4.7

upaniṣadaṁ bho brūhīty uktā ya upaniṣad brāhmīm vāva ta upaniṣadam abrūmīti.

(Učitel:) Jelikož jsi mě požádal, abych ti vyložil tuto Upaniṣadu, učinili jsme tak. Přednesli jsme ti Brāhmī Upaniṣadu.

4.8

tasmai tapo damaḥ karmeti pratiṣṭhā vedāḥ sarvāṅgāni satyam āyatanam.

Její základem jsou askeze, sebeovládání a jednání (oběť), Vědy jsou všemi jejími údy a pravda je jejím sídlem.

4.9

yo vā etāṁ evaṁ vedāpahatya pāpmānam anante svarge loke jyeye pratitiṣṭhati pratitiṣṭhati.

Ten, kdo zná tuto Upaniṣadu a zničil hříchy, pevně spočívá v nekonečném nebeském světě, pevně tam spočívá.

om āpyāyantu mamāṅgāni vāk prāṇaś cakṣuḥ śrotram atho balam indriyāṇi ca. sarvāṇi sarvaṁ brahmopaniṣadaṁ māhaṁ brahma nirākuryāṁ mā mā brahma nirākarod anirākaraṇam astv anirākaraṇaṁ me 'stu tadātmani nirate ya upaniṣatsu dharmās te mayi santu mayi santu. om śāntiḥ śāntiḥ śāntiḥ.